

De ogen zijn te lang gesloten voor de stedelijke dynamiek in het Groene Hart

Interview met natuur-gedeputeerde Zuid-Holland

Leen van der Sar

Hans van den Bos

De provincies zijn aan zet in het landelijk gebied. Zij moeten het globale rijksbeleid zien om te zetten in daden. Sommige provincies voelen zich bevrijdt van het Haagse juk. De provincie Zuid-Holland gaat zelf bepalen hoe snel de EHS klaar moet zijn, wat er met het Groene Hart moet gebeuren. Maar wat gedeputeerde Van der Sar betreft voortaan zonder luchtfietserij.

De laatste jaren is de taak en verantwoordelijkheid voor natuur en het landelijk gebied steeds meer bij de provincies komen liggen. En als straks de Tweede Kamer de Nota Ruimte heeft aangenomen, zullen de provincies nog meer zelf mogen beslissen. Het rijk trekt zich terug en provincies moeten, met geld van het rijk

- dat dan nog wel - bijvoorbeeld zien dat de Ecologische Hoofdstructuur tot stand komt. Dat zal waarschijnlijk betekenen dat er ook twaalf eigenstandige 'natuurbeleidjes' komen. In de praktijk blijken de provincies al steeds meer hun eigen weg te kiezen. Zo besloot Zuid-Holland dat zij de aankoop van natuur gaat voorfinancieren. Het tempo van aankoop door het rijk ligt te laag, vindt de provincie. Zo halen we 2018 niet, redeneert de provincie. In 2003 heeft de Dienst Landelijk Gebied in opdracht van de provincie circa 800 hectare grond in het landelijk gebied van Zuid-Holland aangekocht. Daarvan ligt 355 hectare in de EHS, 240 hectare in Deltanatuur. De provincie wil dit tempo vasthouden en vanaf dit jaar elk jaar 750 hectare grond aankopen. Een deel direct als natuurgebied, een deel als ruilgrond voor latere herverkaveling.

Gedeputeerde Leen van der Sar is verantwoordelijk voor de aankoop van natuur, het landelijk gebied en het landschap. Aan hem de vraag of de provincie nu inderdaad steeds meer haar eigen beleid gaat voeren. Want om nog maar eens een onderwerp te noemen, het ministerie van LNV vindt dat de EHS niet helemaal aangekocht hoeft te worden.

Zolang de doelstellingen worden gehaald, mag grond ook in particuliere handen blijven. Daar is vaak meer maatschappelijk draagvlak voor en bovendien is het goedkoper voor het rijk. Wat vindt gedeputeerde Van der Sar daar van en hoe verhoudt zich dat met de versnelde aankoop door de provincie? "Dat landelijk beleid is bij de provincies geland en wij kijken nu waar particulieren die natuurbeheerstaak kunnen oppakken. Dat zou dan bijvoorbeeld via Programma Beheer moeten, maar je ziet wel al dat het Programma Beheer minder goed

aansluit bij het ondernemerschap. Het nadeel vind ik wel dat er daarmee voorlopig een onduidelijkheid geschapen is: wie kan natuur beheeren, wie niet en in welk gebied en waar niet? Dat schept verwarring en dus vertraging in het bereiken van de doelen."

Geen luchtfietserij

De totstandkoming van de natuur is niet het enige waar de provincie voor staat. Er moet ruimte komen voor water, voor recreatie, voor Groen in en om de stad (GIOS). Aan de randen van de stedelijke gebieden liggen dus veel, zoals dat heet 'transformatieopgaven'. De provincie moet de regie over die transformaties voeren. Maar dat betekent volgens de gedeputeerde niet dat de provincie dus overall geld voor kan hebben. "Op een aantal plaatsen in de provincie hoor ik voortdurend: wij willen groen en wel nu meteen. De provincie moet hier snel grond aankopen want het is een 'unieke kans'. Snel, snel, snel, en eventueel via onteigening na een wijziging van het streekplan en het bestemmingsplan. Natuurlijk kan dat juridisch allemaal pas als er voldoende geld is. Je kan een streekplan en een bestemmingsplan veranderen en groen of natuur inkleuren, zwaaien met het instrument onteigening, maar als je vervolgens dit beleid niet kan waarmaken, dan ben je een onbetrouwbare overheid. Ik heb te maken met een beperkt budget. En de ambities in deze provincie zijn nog niet in overeenstemming met de beschikbare middelen."

Zo'n project is de Duivenvoorde corridor tussen Voorschoten en Leidschendam. Het is de laatste open verbinding tussen de Groene Hart polders en de duinen. Voor de groenstructuren een belangrijk gebied maar de laatste jaren slibt het gebied dicht met kassen en bedrijfs- en woonbebouwing. Plannen genoeg om het gebied open te houden, iedereen staat er achter. Van der Sar: "Maar men klopt bij de provincie

aan voor de financiering. Dat geldt dat is er niet. Tenminste, ik kan niet al die projecten betalen die heel belangrijk zijn. Het uitkopen van kassen is vreselijk kostbaar. Als ik de Duivenvoorde corridor wil openhouden door het uitkopen van de kassen, dan ben ik mijn hele budget in een keer kwijt. Dat is dus geen optie.”

Daarom wil Van der Sar het anders gaan doen. Hij wil alleen nog maar bezig gaan met projecten als er draagvlak voor is en financiën. Daarvoor moet er een prioriteitenlijst komen waarop de projecten staan die de provincie zal ondersteunen. “Wij zijn een uitvoerend college. Prachtige projecten ondersteunen waar geen geld voor is, waar geen draagvlak voor is, dat zien wij niet zitten. We willen uitvoering, geen luchtflitsserij”.

Ontsluitingsweg

Dit brengt het gesprek snel op de het onderwerp Randstadgroenstructuur. Er liggen uiterst ambitieuze plannen om een groot Bentwout bij Zoetermeer aan te leggen. Het tempo van aankoop en inrichting ligt echter nog ver achter bij de oorspronkelijke doelstellingen. Er zijn van de 1300 geplande hectaren nu 240 hectare aangekocht waarvan 100 inmiddels ingericht. Van der Sar: “Het probleem is eigenlijk dat iedereen over het bos wil meepraten, maar acceptatie en draagvlak nemen wel toe. En dan is het voor mij nog steeds lastig om verder te gaan. Kijk, wij hebben een plan gemaakt voor het recreatie- en natuurbos en op basis daarvan gaan wij kopen. Maar gemeenten komen nu met allerlei eigen wensen die zij ook graag gerealiseerd zien. De ene gemeente wil als een soort package deal een ontsluitingsweg, de andere gemeente wil het plan koppelen aan eigen ideeën voor een golfbaan. Ondertussen houden die plannen van gemeenten het hele proces op, met als gevolg dat de boeren denken: laat ik nog maar wacht

ten met verkopen want het gaat allemaal niet zo snel. En dus vertraagt de aankoop en moeten we langdurig onderhandelen met de gemeenten, met het risico van een vicieuze cirkel.”

Daar komt volgens Van der Sar ook nog eens bij dat het beheer van al die nieuwe natuurterreinen vaak nog niet gedekt is. De aankoop lukt dan soms met veel hangen en wurgen nog wel maar dan blijkt dat er vaak nauwelijks afspraken te maken zijn over het beheer. “Voor de EHS is dat beheer goed geregeld via het doorsluizen van gebieden naar Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer of het Zuid-Hollands Landschap. Maar voor delen van de Randstadgroenstructuur is dat nog helemaal niet geregeld. Ook daar zie je dan weer dat draagvlak bij de lokale overheden voor de plannen van wezenlijk belang is. Mensen, wethouders en burgemeesters merken dat het beheer niet geregeld is en zijn minder geneigd om aan alle plannen mee te werken.”

Onterechte angst

En dan natuurlijk het Groene Hart. Met de Nota Ruimte krijgen de provincies meer vrijheid om naar eigen inzicht het landelijk gebied in te richten. Sommige natuurbeheerders vrezen dat daarmee het Groene Hart ten dode is opgeschreven. Want gemeenten en provincies voelen de hete adem van woningzoekers en bedrijvenparken die meer ruimte willen. Provincies zouden volgens de natuurbeheerders, dan ook sneller dan het Rijk, geneigd zijn om telkens weer wat hectares van het Groene Hart af te snoepen. Hoe terecht is die angst? Onterecht, vindt Van der Sar. Juist de provincies snappen volgens hem dat het Groene Hart open moet blijven, dat je daar ook over twintig jaar nog rust en ruimte moet kunnen vinden. Maar ook dat er op het Groene Hart een enorme stedelijke dynamiek is. “Lange tijd heeft het Rijk geprobeerd om die dynamiek in

te perken. Maar deze stedelijke dynamiek moet je zien als een autonoom gegeven. Te lang zijn de ogen gesloten voor de processen die zich in de Randstad afspelen. Ik denk dat het goed is dat de Nota Ruimte nu de weg vrij maakt om daadwerkelijk in te spelen op de dynamiek die er altijd is geweest. En dat ontwikkeling wordt gebruikt om doelen te bereiken in plaats van deze te ontkennen of bestrijden. Dat betekent niet dat opeens overal alles mag want, zoals ik al zei, het gebied moet zijn mooie karakteristieken ook bewaren: kwaliteitszoning noemen we dat.”

Veenweide of natuur?

In het Bestuurlijk Platform Groene Hart, een overlegorgaan van verschillende besturen, is afgesproken hoe de ‘dynamiek’ en de ‘rust en ruimte’ -opgaven in de praktijk elkaar moeten gaan verdagen. Volgens Van der Sar is het kernwoord uit die afspraken: ‘kwaliteitszoning’. Het idee is dat verschillende soorten gebieden in het Groene Hart worden onderscheiden. De veenweidegebieden met hun karakteristieke verkaveling en koeien in de wei verschillen immers aanzienlijk met bijvoorbeeld een verrommeld gebied als de Oude Rijnzone of de deels bestaande en deels nog aan te leggen provinciale Ecologische Hoofdstructuur. “Dat betekent dus dat we op die manier op de kaart gaat zetten waar welke functies een plaats krijgen en waar andere functies. Waar krijgt de dynamiek de ruimte, waar faciliteren we rust en ruimte. Vervolgens koppelen we daar beleidsinstrumentarium aan en zo nodig de financiële middelen. En daarmee werken we aan een realistisch programma voor het Groene Hart dat we ook daadwerkelijk kunnen uitvoeren en handhaven.”◆

Geert van Duinhoven